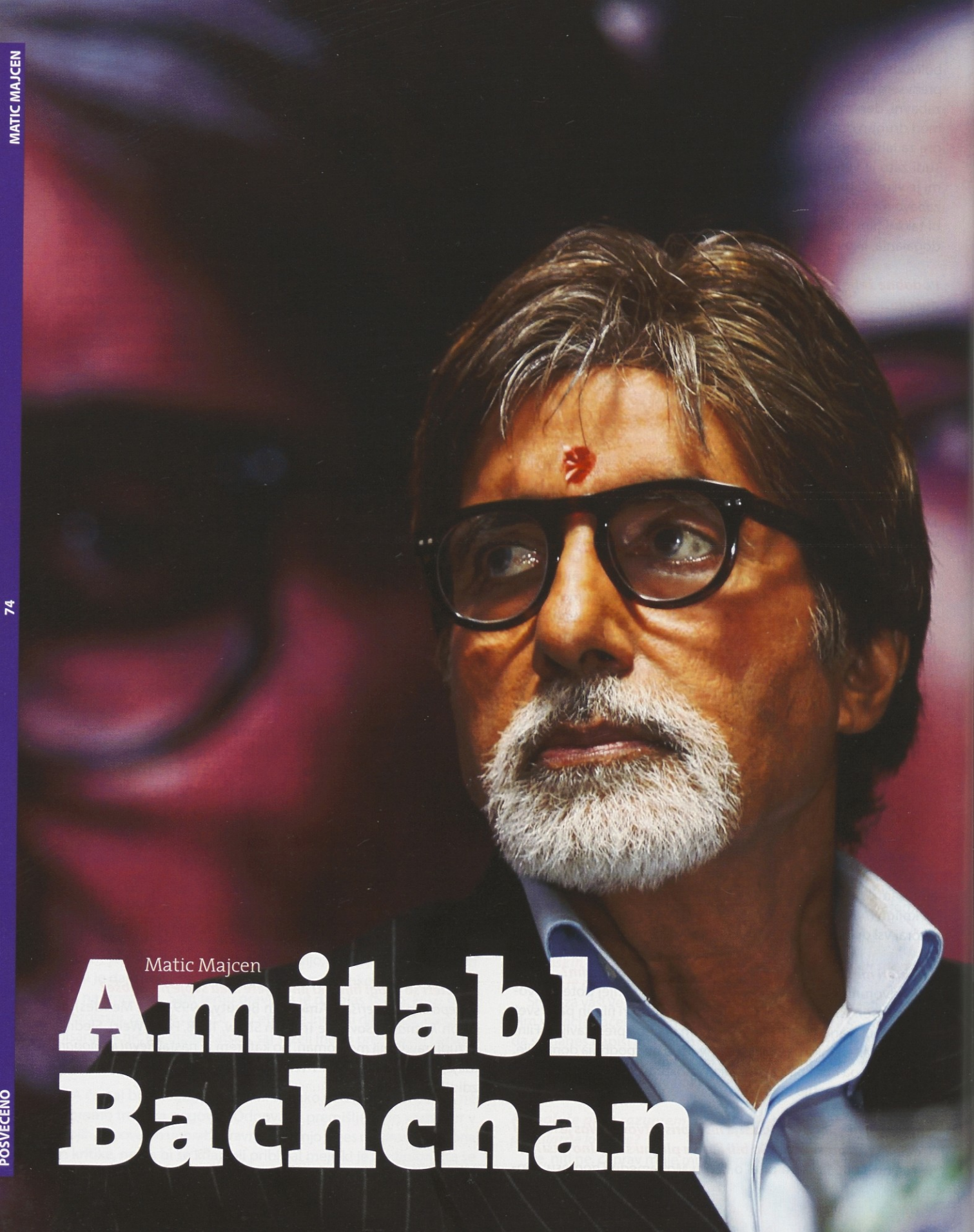

Matic Majcen

Amitabh Bachchan

V INDIJI IMA STATUS BOŽANSTVA. V BBC-JEVI ANKETI JE BIL IZGLASOVAN ZA ZVEZDNKA STOLETJA, PRED CHAPLINOM, MONROEJEVO IN DE NIROM. IGRAL JE V 190 FILMIH. BIL JE EDEN NOSILCEV OLIMPIJSKEGA OGNJA V LONDONU. NJEGOVA LUTKA STOJI V LONDONSKEM MADAME TUSSAUDS. PA VENDAR – FILMSKA IKONA, KI JE ŽE 40 LET PRVO IME BOLIVUDA, JE VEČINI ZAHODNEGA SVETA ŠE VEDNO NEZNANKA. AMITABH BACHCHAN JE 11. OKTOBRA 2012 DOPOLNIL 70 LET.

Susmita Dasgupta v svoji knjigi *Amitabh: The Making of a Superstar* zapiše, da lahko v zgodovini komercialnega indijskega filma naštejemo tri ključne dogodke: vpeljavo zvoka, uvedbo barv in vzpon Amitabha Bachchana. Bolivud je bil že pred njim barvit in spektakularen, a ni imel nikogar, ki bi masovno težnjo po družbenih spremembah in zvezdniško karizmo utelesil v eni osebi, lastnost, ki jo je imel prav on. Imel je poseben dar: ne glede na to, koga so ob njem postavili v kader, je Amitabh vedno deloval superiorno. Zdelo se je, da se mu pod reflektorji vse klanja in mu brez boja odstopa središnji prostor. Njegova kariera in osebno življenje sta bila posejana z vzponi in s padci, a danes je njegov status bolivudskega vladarja neizpodbiten.

Jezni mladenič

V času Bachchanove mladosti je bilo tak vzpon med zvezde nemogoče pričakovati. Amitabh (rojen leta 1942 v Allahabadu) je bil povprečen študent, ki je lahko le upal, da bo vsaj približno dosegel dosežke svojega očeta, uglednega akademika Harivansha Rai Bachchana, prvega moža, ki je v hindujščino prevedel Shakespeara. Prevod *Hamleta* je posvetil prav Amitabhu, starejšemu izmed dveh sinov. »Imel sem občutek, da nisem bil na ravni našega priimka. Že preden sem postal igravec, je bilo to zelo ugledno ime.« Amitabh je do svoje prve vloge v filmu *Saat Hindustani* (rež. Khwaja Ahmad Abbas) prišel leta 1969. Bil je malo verjeten kandidat za uspešnega igralca, kaj šele za zvezdnika: za filme glasbe in plesa je bil presuh, preveč sramežljiv. Tudi trajalo je – natanko 13 filmov – da je posnel prvi *blockbuster* kot igravec v glavni vlogi. Nekaj nepričakovanega se je okrog tega visokega mladeniča s prijazno, flegmatično obrazno mimiko začelo dogajati, ko je v dveh filmih zaigral ob takratnem prvem zvezdniku Bolivuda, Rajeshu Khanni. Če je v junju prvi skupni pojavitvi v *Anandu* (1970, Hrishikesh Mukherjee) še igral stransko vlogo, je Bachchan tri leta kasneje v *Namak Haram* (1973, Hrishikesh Mukherjee) takratnega

zvezdnika že zasenčil. Igralski prestol je v Indiji začel dobivati novega vladarja.

Pravo afirmacijo njegove osebnosti na platnu in izven njega je predstavljal film *Zanjeer* (1973, Prakash Mehra), v katerem je vzpostavil svoj ikonični lik »uporniškega mladeniča«, nasilnega, zoprnega, ciničnega pretepača, ki se je na ulicah bojeval s krivicami državnega aparata. Amitabhu je uspelo množice na svojo stran pridobiti v času, ko so le-te bile še pod vplivom razočaranja nad Nehrujevim socialističnim projektom, Bachchan pa je bil po drugi strani pravi podaljšek vzhajajoče politike Indire Gandhi v času nacionalne samozavesti, rasti in entuziazma, samooskrbe s hrano, ustanovitve Bangladeša in testiranja prve indijske jedrske bombe. Bachchan in njegov lik jeznega mladeniča sta postala način življenja – majice, frizure in obleke iz njegovih filmov so postale obvezna moda indijskih ulic. Do leta 1977 je postal bolivudski superzvezdnik, od katerega se je pričakovalo, da bo isti razjarjeni lik z imenom Vijay igral v vsakem naslednjem filmu. V tem času je posnel po vsaj 5 filmov na leto in vsak je postal uspešnica.

Na temni strani

Za vsem bliščem so se že takrat začele težave. Vrsta časopisov se je zapletla v spor z igralcem zaradi objavljanja govoric o njegovi družini, stvari pa so šle tako daleč, da sta obe strani druga drugi razglasili bojkot, ki je s prekinitvami trajal med letoma 1975 in 1989. Preizkušnja njegovega življenja pa se je vendarle odvila leta 1982, ko je na snemanju filma *Coolie* (1983, Manmohan Desai in Prayag Raj) doživel neobičajno, a skoraj usodno nesrečo. Po snemanju rutinskega pretepaškega prizora je dobil notranje krvavitve, zaradi katerih se je več mesecev zdravil v bolnici. Najbolj kritičnega dne, 2. avgusta 1982, so bili zdravniki že tik pred tem, da ga razglasijo za mrtvega, a se je z molitvami celega naroda čudežno izvlekel. Od tedaj na ta dan praznuje svoje drugo rojstvo. Iz

bolnice je prišel povsem spremenjen in šibak, za povrh pa je med okrevanjem zbolel še za avtoimunsko boleznijo *myasthenia gravis*, zaradi katere ima od tedaj delno okvarjen živčni sistem.

Sledilo je še bolj turbulentno obdobje. Po okrevanju je leta 1984, kmalu po umoru Indire Gandhi, vstopil v politiko, da bi pomagal njenemu sinu, bližnjemu prijatelju ter novemu premierju Rajivu Ghandiju, ki je kasneje prav tako padel pod streli. Amitabh je postal član parlamenta, a njegov izlet v politiko je bil kratek. Leta 1987 je odstopil po podkupninskem škandalu s švedskim orožarskim podjetjem Bofors (da, tudi Indijci so imeli svojo Patrio!), kljub temu da se je kasneje na sodišču izkazalo, da je bil Bachchan v aferi čistih rok. Bile so tožbe – najodmevnejšo je imel s švedskim dnevnikom *Dagens Nyheter*, ki je objavil lažno informacijo o njegovi krivdi. Zaklel se je, da je to bil njegov zadnji stik s politiko, ki je dodobra spodkopala težko prigarano javno podobo – iz borca, za katerega je molila cela država, je postal človek, ki ga je marsikdo preziral, ker naj bi prejemal podkupnine.

Vrnil se je v film, kljub temu da je bil Bolivud 80. let nekaj povsem drugega kot tisti v času Amitovega vzpona. Po valu realistične kostumografije in scenografije v 70. letih, kjer se je Bachchan s svojimi preprostimi liki z ulice počutil kot riba v vodi, je v industriji nastopil trend eskapadske akcije, emocije in drame. Spremembe so se odvijale vzporedno z družbenimi transformacijami: z vzponom globalnega neoliberalizma in s posledičnim zmanjševanjem vloge države. Vijay je postal kot iz drugega časa, upiranje državi, njegov *raison d'etre* na velikem platnu, pa nesmiselno. Ob koncu 80. in v začetku 90. let je Bachchan posnel nekaj takih flopov, da se je od njih distancirala celo njegova lastna družina.

Uspeh je zato s srečnejšo roko iskal drugje. Bachchan je bil prvi, ki je v začetku 80. let začel s trendom bolivudske koncertne turneje, s katero je požel izjemen uspeh. Že v prvem poskusu leta 1983 je gostoval v ZDA in je kot prvi Azijec napolnil Madison Square Garden, kjer je več tisoč ljudi moralo koncert poslušati od zunaj. Njegovi koncerti so bili v organizacijskem obsegu povsem na ravni Madonne in Michaela Jacksona. Njegova glasbena pot je šla samo navzgor –

Bachchan v filmu Sholay

leta 1991 ga je na mini turneji v Južni Afriki na letališču pričakala takšna masa ljudi, da se je nekajminutna vožnja do hotela sprevrgla v 2-urno prebijanje mimo evforičnih oboževalcev, naslednji dan pa je v Durbanu razprodal koncert s 60.000 obiskovalci. In ko se je bogastvo nabiralo, ga je bilo potrebno nekam investirati. Bachchan je po igrilstvu, politiki in glasbi postal še poslovnež. Leta 1995 je ustanovil medijsko podjetje ABCL (Amitabh Bachchan Corporation Limited), ki se je na izjemno ambiciozen način lotilo vrste dejavnosti: filmske in glasbene produkcije, organizacije dogodkov, menedžmenta, iskanja talentov. Leta 1997 je podjetje organiziralo tekmovanje za miss sveta, ki so ga zaznamovali finančni škandali in protesti feminističnih skupin. Podjetje je leta 2000 bankrotiralo, novoustanovljeno podjetje A B Corp pa je nadaljevalo manj megalomansko, zgolj kot filmsko-produkcijska hiša.

Spet ikona

Za mnoge to njegovo turbulentno udejstvovanje na drugih področjih ni bilo presenetljivo. Nad njegovim likom iz 70. let je kljub uporništvu vedno bdela senca konservativizma. Res se je upiral državi, a družbenega reda ni sprevačal kot anarhist, temveč kot kritik z željo po novi, boljši ureditvi in novih vrednotah. Poslovni svet in predvsem politika sta bila poskusa udejanjenja tistega, kar je

njegov lik izbojeval na ulicah s pestmi in z nekaj kovanci v žepu.

Po prelomu stoletja in bankrotu podjetja ABCL so se banke in ostali upniki prilepili na njegovo osebno premoženje, zato se je bil prisiljen vrniti v film, da bi poplačal dolgove. Tu so bili kompromisi – prvič se je podal na televizijo, kjer je kljub nestrinjanju postal voditelj indijske verzije oddaje *Lepo je biti milijonar*, kar se je zdelo kot močan kompromis za velikega filmskega zvezdnika in dokončen padec njegove igralske veličine. Stvari pa so se obrnile drugače. Oddaja je postala ena najuspešnejših v zgodovini indijske televizije, zato je tudi sam kasneje svojo odločitev moral označiti za »najboljšo slabo odločitev v svoji karieri«.

Tudi na filmu je bilo zanj potrebno najti novo mesto. V 90. letih so producenti in

Bachchan v filmu Rann

režiserji kljub kritikam poskušali unovčiti njegov pretekli sloves v vrsti filmov, v katerih je utrujeni Amitabh le ponavljal prežvečeno in že videno. Po letu 2000 pa je nova generacija mladih režiserjev poskušala redefinirati njegovo podobo, kjer so tvegali tudi s kritičnim odnosom do njegove zapuščine, ga pogosto prikazovali kot negativca in ga postavljali v stranske vloge. Po težkem ponovnem vstajenju se je izkazalo, da je to delovalo, plejadi starih oboževalcev pa je priključil povsem novo generacijo. Še danes si vsakdo želi snemati z njim, z odkritim odnosom o težkih preizkušnjah v zasebnem in poslovnem življenju pa si je na svojo stran spet pridobil tudi medije. V novem stoletju se je Amitabh Bachchan dokončno uvrstil med nesmrtnne ikone indijske filmske industrije.

Kljub na videz pohlepni želji po večjem in večjem je Bachchan v razmišljanju trezen človek, iz katerega žarijo tradicionalne vrednote. Skozi kariero se je kljub deliriju uspeha ocenjeval kot zgolj povprečni igralec: »Mislim, da sem povprečen igralec, ki postane boljši, kadar ima ob sebi dobrega režiserja.« Ena njegovih večnih želja je, da bi se globlje, kot mu je bilo dano, soočil s študijem likov in igre, a je v Holivudu to le redko izvedljivo. V aktu zlitja resničnih in fiktivnih osebnih lastnosti ima tam igralec bistveno večji avtorski prispevek v filmu kot v zahodnem svetu.

Amitabh Bachchan je bil vedno zadržan do sprejemanja vlog v Holivudu. Ves čas so mu ponujali zgolj rasno definirane vloge, za katere je čutil, da so le karikatura njegovega lastnega naroda. Naslednje leto bo zato velik del zahodnega sveta njegovo stransko vlogo v Luhrmannovem *Velikem Gatsbyju* (The Great Gatsby, 2013) zabeležil kot nastop anonimneža, kot nekoga, ki se s 70 leti kot novinec prebija na ameriško filmsko sceno, čeprav ima v resnici v nekem drugem svetu, v neki drugi kulturi in v nekem drugem pojmovanju kakovosti že desetletja status božanstva. Amitabh Bachchan bo s tem prvič prestopil med dvema največjima filmskima industrijama na svetu, ki se globalizaciji navkljub še vedno raje ovohavata le od daleč.